

S A T U R S

Par grāmatu	16
Priekšvārds	17
1. IEVADS	21
1.1. Kopējais tirgus	21
1.2. Konkurences noteikumi	22
1.2.1. 81.pants – konkurenci ierobežojošas vienošanās.....	23
1.2.2. 82.pants – dominējoša stāvokļa ļaunprātīga izmantošana	24
1.2.3. Regula Nr.4064/89 – koncentrāciju kontrole	26
1.2.4. Konkurences noteikumu tulkošana un kopējā tirgus integrācija	26
1.2.5. Līgums ietver visus ekonomikas sektorus.....	27
1.3. Tirgus varas ekonomika	30
1.3.1. Efektivitāte – labklājības ekonomika	30
1.3.2. Citi iemesli tirgus varas kontrolēšanai	32
1.3.2.1. Tirgus integrācija	32
1.3.2.2. Godīga konkurence	32
1.3.2.3. Mazas un vidējas firmas	32
1.3.2.4. Politiskās tiesības.....	33
1.3.2.5. Efektīva konkurence	33
1.3.2.6. Vide un nodarbinātība.....	33
1.3.2.7. Mērķu konflikts	34
1.3.3. Barjeras iekļūšanai tirgū un aizstājēji var noteikt konkrēto tirgu	36
1.3.3.1. Pieprasījuma aizstājēji	36
1.3.3.2. Barjeras iekļūšanai tirgū	37
1.4. EK institūcijas	42
1.4.1. Padome	42
1.4.2. Komisija – Kopienu izpildvara.....	42
1.4.3. Kopienas Tiesas.....	43
1.4.3.1. Sastāvs	43
1.4.3.2. PIT jurisdikcija	45
1.4.3.3. EKT jurisdikcija.....	45

1.5. Konkurences noteikumu piemērošana	47
1.5.1. Piemērošana, ko veic Komisija	47
1.5.2. Piemērošana, ko veic nacionālās tiesas	48
1.5.2.1. Prejudiciāli lēmumi saskaņā ar 234.pantu	48
1.5.3. Iespējamā piemērošana, ko veic dalībvalstu konkurences iestādes	49
1.5.4. Dalībvalstu konkurences noteikumu līdzāspastāvēšana	50
1.6. Ārpusteritoriālā kompetence (<i>extraterritorial competence</i>)	52
1.7. Eiropas Ekonomiskā zona (EEZ)	54
1.8. Konkurences noteikumu nozīmīgums	55
1.9. Valsts pasākumi firmu aizsardzībai pret konkurenci	57
1.9.1. Valdības veicinoša vai pārliecinoša rīcība nav aizsardzība pret 81.pantu	58
1.9.2. Valsts pasākumi, kas pastiprina pret konkurenci vērstu vienošanos ietekmi	58
1.9.3. Valsts pasākumi, kas deleģē pilsoņiem cenu noteikšanu	59
1.9.4. Pret konkurenci vērsti valsts pasākumi, kas vienošanās starp uzņēmumiem padara par nevajadzīgām	60
1.9.5. Valsts pasākumi ir pakļauti brīvas aprites noteikumiem	63
1.9.6. Secinājumi par 10.pantu	63
1.9.7. Īpašas un ekskluzīvas tiesības (86.pants)	64
1.9.8. Valsts atbalsts	67
1.9.9. Antidempinga maksājumi	68
1.10. Grāmatas plāns	70
1.11. Bibliogrāfija	71
<i>Komentāri</i>	72
2. 81.PANTA 1.PUNKTA ANALĪZE	85
2.1. Ievads	85
2.2. Vienošanās starp uzņēmumiem	86
2.2.1. Uzņēmumi	86

2.2.2. Vienošanās	89
2.2.2.1. Vienpusēja rīcība ar dīleriem noslēgta ilgtermiņa līguma kontekstā.....	90
2.2.2.2. Dažreiz vienošanos konstatē uz nepietiekošu pierādījumu pamata.....	92
2.2.3. Uzņēmumu apvienību lēmumi	93
2.2.4. Saskaņotas darbības.....	94
2.2.4.1. Ekonomiski apsvērumi	94
2.2.4.2. Juridiski precedenti	96
2.2.4.3. Vienošanās par informācijas apmaiņu	102
2.3. “Kura var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm”	103
2.3.1. Tirgus integrācija.....	103
2.3.2. Nosacījums bieži tiek izpildīts, pat ja vienošanās saistīta tikai ar vienu dalībvalsti	106
2.3.3. Nosacījuma nozīme pēdējā laikā ir sašaurināta vēl vairāk	109
2.3.4. Līdzīgs noteikums 82.pantā tiek tulkots tāpat	109
2.3.5. Saskaņā ar EEZ	110
2.4. “Kuras mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana kopējā tirgū”	111
2.4.1. <i>Consten & Grundig</i>	111
2.4.2. Juridiskais un ekonomiskais konteksts.....	113
2.4.3. Palīgierobežojumi (<i>ancillary restraints</i>)	114
2.4.4. Komisijas viedoklis	116
2.4.4.1. Ekskluzīvā pirkšana	116
2.4.4.2. Kopuzņēmumi.....	116
2.4.4.3. Tirgus definīcija.....	117
2.4.4.4. <i>De facto</i> ierobežojumi.....	117
2.5. Atbrīvojumi.....	120
2.5.1. Individuālie atbrīvojumi	120
2.5.1.1. Tikai Komisijai ir tiesības piešķirt individuālus atbrīvojumus	121
2.5.1.2. Tiesības pārsūdzēt atbrīvojuma piešķiršanu	122
2.5.2. Grupu atbrīvojumi	123
2.5.2.1. Iebildumu celšanas procedūra (<i>the opposition procedure</i>)	124
2.5.2.2. Grupu atbrīvojumu nepiemērošana.....	125

2.5.2.3. Nav atbrīvojuma no 82.panta.....	125
2.5.2.4. Grupu atbrīvojumu iedarbība nacionālajā konkurences likumdošanā	125
2.6. Spēkā neesamība.....	127
2.7. Bibliogrāfija	128
Komentāri	129
3. DOMINĒJOŠA STĀVOKĻA ĻAUNPRĀTĪGA IZMANTOŠANA	136
3.1. Iebildumi pret ekonomisku spēku.....	136
3.2. Dominējošs stāvoklis	138
3.2.1. Kas ir dominējošs stāvoklis?	138
3.2.2. Kā novērtēt, vai stāvoklis ir dominējošs	139
3.2.3. Konkrētais tirgus (<i>relevant market</i>)	140
3.2.3.1. Konkrētās preces tirgus – aizstājēji gan tirgus pieprasījuma, gan piedāvājuma pusē.....	140
3.2.3.2. Konkrētais ģeogrāfiskais tirgus	144
3.2.3.3. Laika skala (<i>time scale</i>)	146
3.2.3.4. Tiesa iesaka plašākus tirgus.....	147
3.2.3.5. Kļūda, kas tiek pieļauta, definējot tirgu, lai novērtētu tirgus varu	147
3.2.4. Klientu atkarība (<i>customer dependence</i>)	148
3.2.5. Dominējoša stāvokļa novērtējums.....	151
3.2.5.1. Faktori, kurus EKT atzīst par būtiskiem.....	151
3.2.5.2. Izturēšanās (<i>conduct</i>)	154
3.2.6. Kolektīvā dominānce (<i>collective dominance</i>)	155
3.2.7. “Kopējā tirgus būtiska daļa”	157
3.2.8. Savienotais tirgus (<i>linked market</i>)	158
3.2.9. Secinājums par dominējošo stāvokli	160
3.3. “Ļaunprātīga izmantošana” (“<i>abusive exploitation</i>”)	162
3.3.1. Ievads “Ļaunprātīgai izmantošanai”	162
3.3.2. 82.pantā aizliegtā konkurences samazināšana.....	164
3.3.2.1. Apvienošanās kontrole.....	166
3.3.2.2. Sistemātiska diskriminācija	166
3.3.2.3. Atteikšanās veikt darījumus.....	171
3.3.2.4. “Plēsonīgu” cenu noteikšana (<i>predatory pricing</i>).....	171
3.3.2.5. Piesaistīšana (<i>tying</i>)	178

3.3.2.6. Citāda izslēdzoša izturēšanās (<i>other exclusionary conduct</i>)	181
3.3.2.6.1. Satraucoši tiesas procesi	181
3.3.2.6.2. Cenu izspiešana (<i>price squeeze</i>)	181
3.3.2.6.3. Vienīgās konkurējošās tehnoloģijas iegādāšanās	182
3.3.3. Negodīga konkurence, kura 82.pantā arī ir aizliegta	182
3.3.3.1. Netaisnīgas cenas	182
3.3.3.2. Citi negodīgi nosacījumi	185
3.3.3.3. Diskriminējošu cenu noteikšana <i>ad hoc</i>	185
3.3.3.4. Atteikšanās slēgt darījumus	188
3.3.4. Atteikšanās slēgt darījumus, pamatojoties uz pilsonību	193
3.4. Nobeigums	195
3.5. Bibliogrāfija	197
<i>Komentāri</i>	199
4. IEVIEŠANA SASKAŅĀ AR REGULU NR.17	207
4.1. Ievads	207
4.2. Procesa uzsākšana	209
4.2.1. Paziņojums (4. un 5.pants)	209
4.2.2. Sūdzības	210
4.2.3. Sava iniciatīva	211
4.2.4. Paziņojuma formas (regula Nr.27)	211
4.3. Informācijas iegūšana (11.-14.pants)	213
4.3.1. Informācijas pieprasījumi (11.pants)	213
4.3.2. Pārbaudes (14.pants)	215
4.3.3. Ziņas par sektoru (12.pants)	219
4.4. DG IV – Konkurences Departamenta – organizācija	220
4.5. Procedūra (19.pants un regula Nr.99)	222
4.5.1. Aizstāvības tiesības	222
4.5.2. Iebildumu pārskats (<i>statement of objections</i>)	223
4.5.3. Komisijas pierādījumu atklāšana dalībniekiem	223
4.5.4. Uzklauššana	225
4.5.5. Turpmākie pasākumi	226
4.5.6. Konfidencialitāte (20.pants)	227

4.6. Komisijas galvenās pilnvaras	230
4.6.1. Atbilstības apliecinājums (<i>negative clearance</i>) (2.pants)	230
4.6.2. Pārkāpuma izbeigšana (3.pants)	230
4.6.2.1. Naudas sodi un sodi (15. un 16.pants)	231
4.6.3. Atbrīvojums (6.-9.pants)	233
4.6.4. Administratīvās vēstules (<i>administrative letters</i>)	234
4.7. Vai paziņot	236
4.8. Procedūras kritika	236
4.9. Bibliogrāfija	238
Komentāri	240
5. CIVILLIKUMA SANKCIJAS	248
5.1. Pavēles (<i>injunctions</i>) un prasības par zaudējumu atlīdzību	248
5.2. Ieviešana, ko veic valstu konkurences iestādes	251
5.3. Spēkā neesamība (85.panta 2.punkts)	253
5.3.1. Sākotnējā tiesu prakse	253
5.3.2. Otrā <i>Brassiere de Haecht</i> lieta	254
5.3.3. Vecās vienošanās pēc otrās <i>Brassiere de Haecht</i> lietas	255
5.3.4. Jaunās vienošanās	256
5.3.4.1. Atbalsta vēstule	256
5.3.4.2. Īsas formas atbrīvojums	257
5.3.4.3. Problēmas, kuras rada Komisijas ekskluzīvās pilnvaras piešķirt atbrīvojumu	258
5.3.5. Pievienošanās vienošanās	260
5.4. Vai paziņot	262
5.4.1. Paziņošanas priekšrocības	262
5.4.1.1. Atbrīvošana no naudas sodiem	262
5.4.1.2. Individuāls atbrīvojums	262
5.4.1.3. Atbalsta vēstule nav atbrīvojums	263
5.4.1.4. Reputācija	263
5.4.1.5. Pierādījumi, ka pārkāpums izdarīts ar nodomu	263
5.4.2. Paziņošanas trūkumi	264
5.4.2.1. Grūtības	264
5.4.2.2. Noslēpumi	264

5.4.2.3. Valsts tiesību akti.....	264
5.4.2.4. Iespēja apspriesties vēlreiz	264
5.5. Komisijai dotie solījumi	265
5.6. Bibliogrāfija	266
<i>Komentāri</i>	<i>268</i>
6. NEPĀRPROTAMI AIZLIEGTĀS VIENOŠANĀS GRUPAS	282
6.1. Atšķirība starp konkurences atklātajiem un palīgierobežojumiem (<i>naked and ancillary restrictions of competition</i>) un starp horizontālajām un vertikālajām vienošanām	282
6.1.1. Atklāti ierobežojumi ir nelikumīgi <i>per se</i>	282
6.1.2. Palīgierobežojumi var būt attaisnojami	283
6.1.3. Horizontālās un vertikālās attiecības	284
6.2. Atklāti horizontāli karteļi, kas ietekmē cenu un sadala tirgus	289
6.2.1. Netieša ietekme uz cenu politiku.....	290
6.2.2. Vienošanās par informācijas apmaiņu.....	291
6.2.3. Koptirdzniecības organizācijas (<i>joint sales organizations</i>)	293
6.2.4. Vienošanās par pārdošanas standartnosacījumiem	295
6.2.5. Tirgus sadale	295
6.2.6. Maksimālās pirkšanas cenas.....	296
6.3. Kolektīva diskriminācija – boikoti un abpusēji ekskluzīvi darījumi	297
6.4. Kolektīvo atlaižu kopsomma (<i>Collective aggregated discounts</i>)	299
6.5. Vienošanās, lai piesaistītu vienas lietas pārdošanu citai	300
6.6. Eksporta aizliegumi.....	301
6.6.1. Eksporta kavēkļi.....	302
6.6.2. Eksporta stimulētāji.....	304
6.7. Nobeigums	305
6.8. Bibliogrāfija	306

7. IZPLATĪŠANAS VIENOŠANĀS	307
7.1. Atsevišķu vienošanos atbrīvošana	307
7.2. Ekskluzīvu darījumu vienošanos akceptēšana	309
7.3. Grupu atbrīvojumi ekskluzīvām izplatīšanas vienošanām – regula Nr.1983/83	310
7.3.1. 1.pants – ekskluzīvās piegādes	311
7.3.2. 2.pants – atļautās klauzulas jeb “baltais saraksts”	313
7.3.3. 2.pantā neatļauti pienākumi – selektīvā izplatīšana	315
7.3.4. 2.pantā neatļauti pienākumi – tālākpārdošanas cenu uzturēšana (t.c.u.) (<i>resale price maintenance (r.p.m.)</i>)	319
7.3.5. 3.pants – nosacījumi, kas nepieļauj grupu atbrīvojumus jeb “melns saraksts”	320
7.3.6. Citi regulas Nr.1983/83 noteikumi	322
7.4. Ekskluzīva pirkuma vienošanās	323
7.4.1. Grupas atbrīvojums regulā Nr.1984/83	324
7.5. Franšīzes	325
7.5.1. Tiesas spriedums <i>Pronuptia</i> lietā	325
7.5.2. Grupas atbrīvojums franšīzēm – regula Nr.4087/88	328
7.6. Vispārēji komentāri par regulām	330
7.7. Zaļā grāmata par vertikāliem ierobežojumiem	331
7.8. Aģentūra	332
7.9. Kolektīvi ekskluzīvi darījumi	333
7.10. Bibliogrāfija	334
Komentāri	335
8. INTELEKTUĀLĀ ĪPAŠUMA TIESĪBAS UN BRĪVA PREČU KUSTĪBA	350
8.1. Intelektuālā īpašuma tiesības un konkurence	350
8.2. Atšķirības izveidošanās starp tiesību pastāvēšanu un to izmantošanu	352
8.3. Brīva preču kustība	353

8.4. Intelektuālā īpašuma tiesību izbeigšanās (<i>the exhaustion of intellectual property rights</i>), īpašniekam pašam vai ar viņa piekrišanu citā dalībvalstī pārdodot produktu	354
8.4.1. Sākotnējās lietas par patentu izbeigšanos.....	354
8.4.2. Autortiesības – Tiesa uzsver atlīdzības un stimulu nepieciešamību	358
8.4.3. Likums par negodīgu konkurenci.....	362
8.4.4. Tiesības uz reputāciju – preču zīmes.....	363
8.4.4.1. Ar preču zīmi marķētu preču atkārtota iepakošana un etiķešu pārlīmēšana	364
8.4.5. <i>Merck v. Stephar</i> lieta kļūst par likumu	366
8.4.6. Noiets ārpus EEZ neizbeidz intelektuālā īpašuma tiesības.....	368
8.4.6.1. Izbeigšana attiecas uz precēm, kas tiek pārdotas visā EEZ	369
8.5. Intelektuālā īpašuma tiesību saskaņošana	370
8.5.1. Autortiesības.....	370
8.5.2. Preču zīmes	371
8.5.3. Patenti.....	371
8.5.3.1. Papildu aizsardzības apliecības.....	372
8.6. Nobeigums	373
8.7. Bibliogrāfija	374
<i>Komentāri</i>	375
9. RŪPNIECISKĀ UN KOMERCIĀLĀ ĪPAŠUMA TIESĪBU LICENCES	377
9.1. Ievads: patenta aizsardzības piešķiršanas pamatojums	377
9.2. Komisijas viedoklis	380
9.3. Tiesas viedoklis	383
9.4. Agrākais grupas atbrīvojums patentiem, <i>know- how</i> un jauktām licencēm	387
9.5. Grupas atbrīvojums tehnoloģijas nodošanai – regula Nr.240/96	387
9.5.1. Atbrīvojums (1.pants).....	387
9.5.1.1. “Tehnoloģijas nodošanas vienošanās”	387
9.5.1.2. Teritoriālā aizsardzība	389

9.5.1.3. Citi atbrīvotie noteikumi.....	392
9.5.1.4. Pienākumi ar ierobežotāku darbības sfēru	392
9.5.2. Baltais saraksts (2.pants).....	392
9.5.3. Melnais saraksts (3.pants).....	393
9.5.4. Iebildumu celšanas procedūra (4.pants).....	394
9.5.5. Dažādi noteikumi (7.-13.pants).....	396
9.5.6. Nobeigums	396
9.6. Cita veida komerciālā un rūpnieciskā īpašuma tiesību licences	397
9.7. 86.pants – pienākums piešķirt licences	399
9.8. Paziņojums par darbu apakšuzņēmumiem (<i>the subcontracting notice</i>)	402
9.9. Bibliogrāfija	403
<i>Komentāri</i>	405
10. KONCENTRĀCIJAS	412
10.1. Kontrole saskaņā ar 86. un 85.pantu	412
10.2. Apvienošanās regula – regula Nr.4064/89	413
10.2.1. Apvienošanās un vienpersoniskas kontroles iegāde.....	413
10.2.2. Koncentrējoši kopuzņēmumi (<i>concentrative joint ventures</i>)	414
10.2.3. Robežas (<i>thresholds</i>)	417
10.2.4. Paziņojums	418
10.2.5. Komisijas novērtējuma kritēriji.....	419
10.2.5.1. Radīt vai nostiprināt dominējošu stāvokli	419
10.2.5.2. Konkurences kritēriji	420
10.2.5.3. Plašāki tirgi	420
10.2.5.4. Kolektīvs dominējošs stāvoklis	421
10.2.6. Apvienošanās darba grupa (<i>merger task force</i>).....	422
10.2.7. Agrākās ieviešanas regulas neattiecas uz koncentrācijām.....	422
10.2.8. Komisijas pilnvaras	423
10.2.9. Kontrole vienā vietā (<i>one stop control</i>).....	424
10.2.10. Komisijas pilnvaras informācijas saņemšanā.....	426
10.2.11. Naudas sods.....	426
10.2.12. Dažādi	426

10.3. Nobeigums	427
10.4. Bibliogrāfija	428
<i>Komentāri</i>	430
11. SPECIALIZĀCIJAS VIENOŠANĀS UN KOPUZŅĒMUMI	450
11.1. Specializācijas vienošanās	450
11.1.2. Specializācijas vienošanos ietekme uz konkurenci	450
11.1.3. Individuāli lēmumi	451
11.1.4. Grupas atbrīvojums – regula Nr.417/85	452
11.2. Kooperatīvie kopuzņēmumi	455
11.2.1. Komisijas raizes par kopuzņēmumiem	455
11.2.1.1. Iespējamās sekas: potenciālas konkurences zaudēšana	456
11.2.1.2. Grupas sekas – pāriešana uz cita veida darbību	457
11.2.1.3. Izslēgšana (<i>foreclosure</i>)	458
11.2.1.4. Kopuzņēmumu tīkli (<i>networks of joint ventures</i>)	459
11.2.1.5. Palīgierobežojumi (<i>ancillary restrictions</i>)	459
11.2.1.5.1. Katra dalībnieka nepieciešamība asignēt savu investīciju ieguvumus (<i>to appropriate the benefits of its investments</i>)	459
11.2.1.5.2. Kopējas tirdzniecības organizācijas (<i>joint sales organizations</i>)	461
11.2.2. Ieņemt reālāku nostāju pret potenciālo konkurenci	462
11.2.2.1. ODIN lieta	464
11.2.3. Grūtības, ko rūpniecībai sagādā Komisijas atteikums akceptēt kopuzņēmumus	466
11.2.4. Grupas atbrīvojums	468
11.2.4.1. Regulas darbības sfēra	468
11.2.4.2. Tās piemērošanas nosacījumi (2. un 3.pants)	469
11.2.4.3. Baltie un melnie saraksti	470
11.2.4.4. Secinājumi par grupu atbrīvojumu	471
11.2.5. Koncentrējoši kopuzņēmumi (<i>concentrative joint ventures</i>)	471

11.3. Nobeigums	473
11.4. Bibliogrāfija	474
<i>Komentāri</i>	475
12. SECINĀJUMS – EKONOMISKĀS ANALĪZES NOZĪMĪGUMS SPRIEDUMOS UN LĒMUMOS, KĀ ARĪ LĪGUMATTIECĪBU SPĒKĀ ESAMĪBAI	478
12.1. Ievads.....	478
12.2. Niecīgais ekonomisko analīžu skaits Komisijas un Tiesas publiskajos lēmumos saskaņā ar 85.panta 1.punktu	478
12.2.1. Nepietiekams pamatojums, saistot konkrētus faktus ar juridiskiem secinājumiem	478
12.2.2. Komisijas viedoklis, ka 85.panta 1.punkts aizliedz jebkādus ierobežojumus rīcībai, kas ir tirgū svarīga	480
12.2.3. Paziņošanas un atbrīvošanas process cietis neveiksmi, kaitējot juridiskajai drošībai	483
12.2.4. Vajadzība analizēt situāciju <i>ex ante</i> – periodā, kad notiek saistību uzņemšanās	485
12.2.5. Var nākties apspriest vienošanās no jauna pēc tam, kad tirgošanās vara ir mainījusies	486
12.2.6. Komisijas veiktie pasākumi, lai novērstu juridiskās drošības nepietiekamību	488
12.2.6.1. Atbalsta vēstules un īsas formas atbrīvojumi	488
12.2.6.2. Grupu atbrīvojumi	489
12.2.6.2.1. Grupu atbrīvojumi, kas sastādīti, lai atbilstu tipiskām vienošanās, nevis uz komerciālu vai ekonomisku kritēriju pamata	489
12.2.6.2.2. Šauri sastādīti grupu atbrīvojumi.....	491
12.2.6.2.3. Melnā saraksta apjoms ir neskaidrs	492
12.2.6.2.4. Deformēti darījumi	492
12.2.6.3. Komisijas zaļā grāmata par vertikāliem ierobežojumiem izplatīšanā.....	492
12.3. Tiesas analīze ir bijusi noderīgāka par Komisijas analīzi	495
12.3.1. Dažos viedokļos un spriedumos ir pausta vajadzība pēc stimuliem investīcijām	495

12.3.2. Palīgierobežojumu doktrīna	498
12.3.3. Vienošanās jāvērtē to juridiskajā un ekonomiskajā kontekstā.....	498
12.3.4. Tiesas jurisdikcija ir sašaurināta līdz juridiskai pārskatīšanai	499
12.4. Tiesas spriedumi bieži ir lakoniski.....	500
12.4.1. Problēmas panākt vienprātību	500
12.4.2. Neviens atsevišķs tiesnesis nav atbildīgs	501
12.4.3. Tiesneši ir vispusīgi izglītoti cilvēki, nevis konkurences speciālisti	501
12.4.4. Secinājumi par atšķirīgu atzinumu atļaušanu	502
12.5. Nobeigums.....	503
12.6. Bibliogrāfija	504
LIETU SARAKSTS	505
TIESĪBU AKTU SARAKSTS	534
TERMINU SKAIDROJOŠĀ VĀRDNĪCA.....	541
GALVENĀ BIBLIOGRĀFIJA.....	551
I PIELIKUMS. EIROPAS EKONOMIKAS KOPIENAS DIBINĀŠANAS LĪGUMS (izvilkums).....	557
II PIELIKUMS. REGULAS NR.17 TEKSTS	561

Par grāmatu

Piedāvājam konkurences tiesību speciālistes profesores *Valentīnes Korahas* grāmatas “Ievads Eiropas Kopienas konkurences tiesībās un praksē” tulkojumu latviešu valodā.

Tas ir plašākais latviešu lasītājam pieejamais pētījums par Eiropas Savienības konkurences tiesībām.

Savas grāmatas 1.-3.nodaļu autore precizējusi un papildinājusi tieši šim izdevumam latviešu valodā, ņemot vērā tās izmaiņas Eiropas Savienības konkurences tiesību aktos un praksē, kādas notikušas pēc grāmatas sestā izdevuma publicēšanas (grāmatas sestais izdevums izdots 1998.gadā Oksfordā) līdz šā tulkojuma sagatavošanas uzsākšanai. Tāpēc šādā redakcijā grāmatas 1.-3.nodaļa tiek publicēta pirmo reizi.

Pēc katras nodaļas (izņemot 6. un 12.nodaļu) publicēts komentārs par konkurenci regulējošajiem Latvijas tiesību aktiem un to piemērošanas praksi Latvijas Konkurences padomē. Komentāru sagatavojusi *dipl.iur. Anda Krastiņa*, kura vairākus gadus strādājusi Monopoldarbības uzraudzības komitejā par Juridiskās daļas vadītāju, bijusi viena no pieciem Konkurences padomes locekļiem un piedalījies arī Konkurences likuma sagatavošanā.

Tulkošanas un terminoloģijas centra tulkotāja *Inese Mālniece* tulkojumā pilnībā saglabājusi autorei savdabīgo izteiksmes veidu.

Lasītāju ērtības nolūkā nedaudz mainīta grāmatas struktūra – Lietu saraksts un Tiesību aktu saraksts šajā izdevuma publicēts grāmatas beigās.

Grāmata sagatavota un izdota ar Sorosa fonda – Latvija atbalstu.

Izmantotie saīsinājumi:

AK	- Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste
DG IV	- Directorate General IV (Eiropas Komisijas Ģenerāldirektorāts IV (konkurences departaments))
EEK	- Eiropas Ekonomiskā kopiena
EEZ	- Eiropas Ekonomiskā zona
EFTA	- European Free Trade Agreement (Eiropas Brīvās Tirdzniecības līgums)
EK	- Eiropas Kopiena
EKT	- Eiropas Kopienu Tiesa
EOTK	- Eiropas Ogļu un tērauda kopiena
ES	- Eiropas Savienība
EUI	- Eiropas Brīvās Tirdzniecības līguma Uzraudzības iestāde
GATT	- General Agreement on Tariffs and Trade (Vispārējā vienošanās par tarifiem un tirdzniecību)
OFT	- Office of Fair Trading (Godīgas tirdzniecības birojs)
PIT	- Eiropas Kopienu Pirmās instances tiesa

Priekšvārds

1999.gadā Anda Krastiņa griezās pie manis ar lūgumu atļaut publicēt šī izdevuma tulkojumu latviešu valodā. Tulkošanas tiesības pieder angļu izdevējiem, un Ričards Hārts nokārtoja licences izsniegšanu. Nav iespējams izteikt to, cik priecīgi un pagodināti mēs abi jūtamies, sagaidot izdevumu latviešu valodā. Mazai valstij ir vajadzīga liela uzņēmība, lai noorganizētu šādu tulkojumu.

Tagad, kad Latvija gatavojas iestāties Eiropas Savienībā, tai noteikti ir jāveic ārkārtīgi liels sagatavošanās darbs ne tikai apspriežot iestāšanās nosacījumus un piemērojot Eiropas Savienības likumdošanas ieviešanas tiesību aktus, daudz darba ir arī uzņēmējiem un to konsultantiem, iepazīstoties ar precedentu tiesībām. Es ļoti ceru, ka šī grāmata spēs dot kaut nelielu ieguldījumu šajā procesā.

Eiropas Kopienas paplašināšanās austrumu virzienā ir ļoti interesants process, kas pārveidos Kopienas darbību. Tikmēr konkurences tiesības strauji mainās – ar 2004.gadu, iespējams, tiks grozīta regula Nr.17, notiek likumdošanas piemērošanas decentralizācija, arvien nozīmīgāku vietu Komisijas praksē ieņem ekonomikas aspektu analīze. Pirmās instances tiesa stingrāk kontrolē Komisiju, uzstājot, lai Komisija daudz pārliecinošāk pamato savus lēmumus. Mēs dzīvojam ļoti interesantā laikā.

Valentīne Koraha

Līdz ar šīs grāmatas nākšanu klajā lasītāji saņem pirmo plašāko Eiropas Savienības konkurences tiesību apskatu latviešu valodā.

Grāmatas tulkotais teksts pēc katras nodaļas (izņemot 6. un 12.nodaļu) papildināts ar maniem komentāriem par konkurenci regulējošajiem Latvijas tiesību aktiem un to piemērošanas praksi Konkurences padomē.

Komentāros tika ņemts vērā, ka Konkurences padome bija izstrādājusi priekšlikumus par grozījumiem Konkurences likumā. 2001.gada 4.oktobrī Saeima pieņēma jaunu Konkurences likumu, kurš stāsies spēkā ar 2002.gada 1.janvāri, taču šajā grāmatā apskatītos konkurences tiesību pamatjautājumus pēc būtības tas skars tikai daļēji, jo ir vairāk saistīts ar institucionālās sistēmas un procesuālo normu precizēšanu.

Šobrīd spēkā esošā Konkurences likuma sākotnējo variantu sagatavošana aizsākās jau 1994.-1995.gadā Monopoldarbības uzraudzības komitejā tās toreizējās priekšsēdētājas Ilmas Rudušas vadībā. Pēc likuma spēkā stāšanās 1998.gada 1.janvārī minētā komiteja tika pārveidota par Konkurences padomi.

Man ir bijusi izdevība piedalīties gan likuma izstrādāšanas, gan tā piemērošanas prakses veidošanas procesā, Monopoldarbības uzraudzības komitejā strādājot par Juridiskās daļas vadītāju, bet pēc Konkurences padomes izveidošanas līdz 2000.gada jūlijam – piedaloties lēmumu pieņemšanā kā vienai no pieciem Konkurences padomes locekļiem.

Valentīnes Korahas grāmata “Ievads Eiropas Kopienas konkurences tiesībās un praksē” bija to nedaudzo literatūras avotu vidū, kuri tajā laikā bija Monopoldarbības uzraudzības komitejas rīcībā un uz kuru balstījāmies, izstrādājot Konkurences likumu atbilstoši ES konkurences likumdošanas prasībām.

No šodienas perspektīvas raugoties, kā arī pēc iepazīšanās ar dažādu citu autoru darbiem, jāatzīst, ka šī grāmata patiešām būs noderīga interesentiem, kuri vienlaikus vēlas gūt gan ļoti izsmeļošu vispārēju pārskatu par konkurences tiesību nozares redzeslokā esošajiem jautājumiem, gan uzzināt par ES institūciju praksi, pieņemot lēmumus konkrētās lietās, gan arī iepazīties ar netradicionālu ES institūciju darbības vērtējumu.

Par izdevuma popularitāti un plašo izmantošanu arī pašas Eiropas Komisijas darbā, neskatoties uz to, ka grāmatā Eiropas Komisija samērā bieži tiek nesaudzīgi kritizēta, pārliecinājos, 1997.gadā trīs mēnešus stažējoties Eiropas Komisijas Juridiskā dienesta (*Legal Service*) konkurences grupā.

Liels ieguvums lasītājiem ir arī tekstam pievienotie tiesību aktu un lietu saraksti, kā arī nozīmīgāko terminu skaidrojošā vārdnīca.

Darba nobeiguma stadijā ar prieku konstatēju, ka arī Latvijas vadošo juridisko augstskolu mācību spēki, gatavojot apskatu ES konkurences tiesībās izdevumā “Ievads Eiropas Kopienas tiesībās (Tiesu prakse un komentāri)” (Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001), pamatojas tieši uz šo darbu.

Jāpiebilst gan, ka lasītāji nevar rēķināties ar viegli uztveramu tekstu. Kā to ir atzīmējusi arī pati autore un kā par to pārliecinājās arī šī tulkojuma sagatavošanas darba grupa, autore savu viedokli ir formulējusi tik kompetenti un koncentrēti, ka tā pilnīgākai izpratnei vienlaikus būtu jāiepazīstas arī ar lēmumiem vai spriedumiem, par kuriem konkrētajā tekstā ir runa. Lai darbu atvieglotu un ņemot vērā to, ka lielai daļai no konkurences tiesībās izmantotajiem specifiskajiem

angļu valodas terminiem vēl joprojām tiek meklēta atbilstoša terminoloģija latviešu valodā, kura laika gaitā arī vēl var mainīties, darba grupa nolēma atsevišķos gadījumos iekavās aiz tulkojumā lietotā termina norādīt arī attiecīgo terminu angļu valodā.

Daudzās atsauces uz konkrētiem lēmumiem un spriedumiem lielā mērā palīdzēs lasītājiem turpināt tā vai cita jautājuma padziļinātāku izpēti, jo Romas līguma, direktīvu vai regulu tekstu apguve vien, neiepazīstoties ar to piemērošanu konkrētās lietās, vispusīgu un pareizu izpratni par konkurences tiesībām nesniegs.

Šobrīd arvien uzstājīgāk Latvijas sabiedrība uzdod pamatotu jautājumu – kādi ir tie pozitīvie un negatīvie aspekti, par kuriem mums būtu jāzina pirms iestāšanās ES un kas izriet no ES tiesību normu tiešā juridiskā spēka un pārākuma pār nacionālajām tiesībām.

Autores netradicionālais skatījums uz ES konkurences tiesību nebūt ne viennozīmīgi pozitīvo ietekmi gan uz atsevišķu dalībvalstu, gan ES kopējā tirgus ekonomiku sniedz reālu priekšstatu par tām priekšrocībām un zaudējumiem, ar kuriem būtu jārēķinās uzņēmējiem, juristiem un likuma piemērotājiem, Latvijai gatavojoties kļūt par ES kopējā tirgus dalībnieci.

Grāmata sniedz informāciju par ES un Latvijas konkurences tiesību nozares pamatprincipiem, tiesību normu piemērošanas praksi un teorētiskajiem aspektiem. Tā palīdz gūt arī vispārēju priekšstatu par ES izpildinstitūcijas – Eiropas Komisijas, kā arī Pirmās instances un Eiropas Kopienu tiesas darbību.

Tomēr visnoderīgākā šī grāmata būs juridisko un ekonomisko specialitāšu studentiem, Latvijas uzņēmējiem, it īpaši tiem, kuri gatavojas sākt vai jau ir uzsākuši uzņēmējdarbību ES kopējā tirgū, tiesnešiem un advokātiem, kā arī Konkurences padomes un citu valsts pārvaldes institūciju amatpersonām, kuru funkcijas tieši vai netieši saistītas ar konkurences tiesību normu ievērošanas kontroli.

Autore sniedza lielu atbalstu šīs grāmatas tapšanas laikā, aktualizējot grāmatas sestā izdevuma pirmās trīs nodaļas, ievērojot Romas līguma pantu numerācijā izdarītos grozījumus saskaņā ar Amsterdamas līgumu, kā arī jaunāko praksi tiesību normu piemērošanā. Tomēr jāņem vērā, ka kopš tā laika spēkā ir stājušies daži jauni ES tiesību akti, piemēram, uzņēmumu apvienošanās kontroles jautājumos, bet prakse ir papildinājusies ar lēmumiem un spriedumiem jaunās lietās. Interesenti ar tiem var iepazīties, meklējot pēc norādēm, kas izmantotas grāmatā. Iespēju robežās par to ir minēts arī komentāros, kas seko aiz katras nodaļas.

Vēlos izteikt pateicību Konkurences padomes priekšsēdētājam Pēterim Vilkam par atbalstu, ES tiesību pasniedzējam Rīgas Juridiskajā augstskolā un Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē Ivo Alehno par izrādīto interesi par projekta virzību, bet it īpaši – Konkurences padomes loceklei Ilzei Lasmanei par praktisko un morālo atbalstu grāmatas tapšanā.

Ceru, ka šī grāmata būs stimuls tālākai jaunās tiesību nozares – konkurences tiesību teorijas attīstībai Latvijā, uz kuras balstoties, tiks veidota saprātīga, Konkurences likuma mērķiem un Latvijas nacionālajām interesēm atbilstoša tiesību normu piemērošanas prakse.

Dipl.iur. **Anda Krastiņa**

1. IEVADS

1.1. Kopējais tirgus

Tika cerēts, ka no kopējā tirgus izveides, aptverot teritoriju, kas vairāk nekā gadsimtu bija sadalīta pēc nacionālajiem muitas nodokļiem un kvotām, izrietēs daudzas ekonomiskās priekšrocības. Preces un pakalpojumus varētu ražot tajos rajonos, kas katram attiecīgajam preču un pakalpojumu veidam ir vislabāk piemēroti, un pārdot tur, kur tie ir pieprasīti. Šķita, ka lielāki ģeogrāfiskie tirgi nodrošinātu plašākas specializācijas iespējas, kas ļautu ievērojami samazināt izmaksas. Daudzās rūpniecības nozarēs firmas varētu augt līdz līmenim, kad sāk darboties mēroga un apjoma efekts ražošanā un izplatīšanā, vienlaikus atstājot iespēju arī citiem ražotājiem konkurēt ar tām.

Eiropas Ekonomisko kopienu (EEK) 1958.gadā izveidoja sešas pirmās dalībvalstis, pamatojoties uz EEK līgumu, ko es turpmāk saukšu par "Līgumu". Dažādie EEK darbības mērķi noteikti Līguma 2.pantā. Tie ietver straujāku dzīves līmeņa paaugstināšanos un pastāvīgu un līdzsvarotu saimnieciskās darbības attīstību, kas sasniedzama, nodibinot kopēju tirgu. Māstrihtas līgums, kas stājās spēkā 1993.gada 1.novembrī, papildināja iepriekšējos līgumus un lika pamatus Eiropas Savienībai, iekļaujot tajos nosacījumus attiecībā uz kopējo ārpolitiku, kā arī sadarbību vides un sociālajā sfērā un nospraužot mērķi radīt monetāro savienību starp dalībvalstīm. Ar Māstrihtas līgumu tika nomainīts EEK nosaukums, tai kļūstot par Eiropas Kopienu (EK). 1999.gada 1.maijā stājās spēkā Amsterdamas līgums, un līdz ar to izmainījās daudzu EK Līguma pantu numerācija. Turpmāk visā grāmatā lietošu jauno numerāciju, pat citējot pirms šī datuma teikto, un uz pantiem atsaukšos, minot jauno numerāciju. III pielikumā iekļauta iepriekšējās un jaunās pantu numerācijas tabula.

Visiem ekonomiskajiem resursiem kopējā tirgus ietvaros jābūt brīvi pārvietojamiem, lai valstu robežas tam netraucētu. Attiecīgi Līgums nodrošina preču, pakalpojumu, darbaspēka un kapitāla brīvu apriti un tiesības dibināt uzņēmumus citās dalībvalstīs. Taču valdības ierobežojumu, piemēram, muitas barjeru un dalībvalstu kvotu likvidēšana zaudētu nozīmi, ja tirgotājiem dažādās dalībvalstīs atļautu aizvietot tos ar karteljiem, ar kuru palīdzību viņi savstarpēji vienotos par to, ka izvairīsies darboties otra vietējā tirgū. Konkurenci ierobežojošās vienošanās tāpēc tiek kontrolētas, pamatojoties uz Līgumā ietvertajiem konkurences noteikumiem.

1. Ievads

Herr von der Gröben, pirmais Komisijas loceklis, kas bija atbildīgs par konkurences politiku, uzskatīja, ka šiem noteikumiem bija arī ilgāka termiņa funkcija – veicināt efektīvu firmu un ekonomikas sektoru izaugsmi uz tādu firmu un sektoru rēķina, kuri nav bijuši tikpat veiksmīgi, piegādājot cilvēkiem to, par ko viņi vēlas maksāt. Šim viedoklim ir arvien lielāks atbalsts, lai gan pastāv bažas, ka noteikumi tika piemēroti tādā veidā, lai tie mazākas firmas aizsargātu uz lielāku firmu rēķina, neatkarīgi no efektivitātes¹.

1.2. Konkurences noteikumi

Galvenie konkurences noteikumi, kas reglamentē valsts un privātā sektora uzņēmumu darbību, ir izklāstīti EK Līguma 81. un 82.pantā (iekļauti I pielikumā). To numerācija ir mainīta, bet paši tie grozīti netika.

81.pants kā nesavienojamu ar kopējo tirgu aizliedz vienošanos (*collusion*), kas var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuras mērķis vai sekas kopējā tirgū ir konkurences ierobežošana. 82.pants aizliedz dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. 81.pants kontrolē vienošanās starp uzņēmumiem, savukārt 82.pants – tādu firmu vienpusēju vai citāda veida rīcību, kuras pakļautas vienīgi maznozīmīgam konkurences spiedienam.

Rīcība var būt arī abu šo pantu pārkāpums. “*Vitamins*”² lietā EKT apstiprināja Komisijas pieņemto lēmumu, ka *Hoffmann-La Roche* ir pārkāpis 82.pantu, piešķirot atlaides lieliem pircējiem, kuri bija nopirkuši vai piekrituši nopirkt no tā lielu daļu sev nepieciešamā, tādējādi samazinot mazāko piegādātāju iespējas konkurēt. Šāds līgums var būt aizliegts arī saskaņā ar 81.pantu. *Tetrapak*³ lietā PIT atstāja spēkā lēmumu, kurā, pamatojoties uz 82.pantu, par nelikumīgu tika atzīta dominējošas firmas veikta potenciāla konkurenta iegāde (*acquisition*), kam piederēja ekskluzīva licence galvenajā alternatīvajā tehnoloģijā, kaut arī šī licence bija atbrīvota no 81.panta 1.punkta aizlieguma.

¹ Sk. 1.3.2.2. un 1.3.2.5. turpmāk.

² *Hoffmann-La Roche & Co. AG v. Commission (Vitamins)* lieta 85/76, [1979] E.C.R. 461.

³ Lieta T-51/89, [1990] E.C.R. II-309.

1.2.1. 81.pants – konkurenci ierobežojošas vienošanās

81.panta 1.daļa kā nesavienojamu ar kopējo tirgu aizliedz tādu vienošanos starp uzņēmumiem, kas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuras mērķis vai sekas ir konkurences ierobežošana kopējā tirgū. Tajā ir noteikts, ka:

“(1) Turpmāk norādītais ir aizliegts kā nesavienojams ar kopējo tirgu: visas vienošanās starp uzņēmumiem, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības, kas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm, un kuru mērķis vai sekas kopējā tirgū ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana, jo īpaši darbības, ar kurām...”

Tālāk tiek minēti piemēri, kas raksturo rīcību, kura tiek uzskatīta kā pret konkurenci vērsta rīcība, nenorādot uz atšķirībām, kādas pastāv starp vienošanās, kas noslēgtas konkurentu starpā, un tām, kuras noslēdz dažādos tirdzniecības līmeņos darbojošās firmas, vai starp ierobežojumiem, kas nepieciešami atsevišķu likumīgu darījumu īstenošanai, un tiem, kuri nav nepieciešami (sk. 6.1.-6.1.3. turpmāk).

81.panta 2.daļa paredz, ka vienošanās, ar kurām tiek pārkāpti šā panta noteikumi, nav spēkā. Eiropas Kopienų Tiesa (turpmāk – “Tiesa” vai “EKT”) nolēma⁴, ka spēkā neesamība attiecas tikai uz tiem nosacījumiem, kuru mērķis vai sekas ir konkurences ierobežošana: nacionālās likumdošanas kompetencē ir noteikt to, kādā mērā pārējā vienošanās daļa var tikt izpildīta.

Dalībvalstu tiesas nebūs tiesīgas pieprasīt pusēm, lai tās izpildītu savus noslēgtos līgumus, ja apspriežamie nosacījumi būs pretrunā ar 81.panta 1.daļu. Tam var būt tālejošas sekas. Pildot ekskluzīvu vienošanos, var gadīties, ka jāsaskaras ar eiro aizsardzību tādā veidā, ka atsevišķas vienošanās daļas to juridiskajā un ekonomiskajā kontekstā ir pretrunā ar 81.panta 1.daļu un ir spēkā neesošas.

Var būt pat vēl sliktāk. Tā kā šādas vienošanās ir aizliegtas, Anglijas Apelācijas tiesa⁵ nosprieda, ka viens no nelikumīga līguma dalībniekiem nevar iegūt atbrīvojumu no atbildības, otru dalībnieku iesūdzot tiesā.

⁴ *Société La Technique Minière v. Maschinenbau Ulm GmbH* (56/65) [1966] E.C.R. 235.

⁵ *Gibbs Mew Plc and Gemmel (Graham)*, [1999] *European Commercial Cases* 97.

81.panta 3.daļa paredz atbrīvojumus no aizlieguma. Tos var piešķirt tikai Komisija, EK izpildinstitūcija, nevis tiesas, izskatot pieteikumus par vienošanās izpildi, lai gan ar laiku tas var mainīties⁶.

81. un 82.pantu piemēro ne tikai Komisija, saskaņā ar regulu Nr.17 izdodot aizliedzošus rīkojumus un piemērojot soda naudas vai atbrīvojumus (sk. 4.nodaļu turpmāk), bet arī nacionālās konkurences iestādes un tiesas. Aizliegtas vienošanās noslēgšana saskaņā ar Kopienas tiesībām rada tādu pienākumu, kas nav vienošanās priekšmets, un pret konkurenci vērsti līguma nosacījumi var būt spēkā neesoši (sk. 5.nodaļu turpmāk).

*Pronuptia*⁷ lietā, piemēram, Vācijas Augstākajā tiesā tika pierādīts, ka franšīzes līgums, kas tika noslēgts attiecībā uz trim Federālās Republikas pilsētām, ir pretrunā ar 81.panta 1.punktu un spēkā neesošs un ka līdz ar to pilnvaras devējs Francijā nevar atgūt saskaņotos maksājumus (*royalties payment*). Lai nodrošinātu aizstāvību šādos gadījumos, nepieciešama tirgus analīze, kura var izrādīties dārga un arī grūta gan advokātiem, gan tiesnešiem, vai arī jākonstatē, ka noteikumi, kuri ierobežoja rīcību, bija nepieciešami, lai varētu īstenot darījumu, kas pats par sevi nebija vērsti pret konkurenci. Šāda analīze var palielināt tiesāšanās izmaksas un apgrūtināt ieteikumu saņemšanu attiecībā uz to, vai līgums var tikt atzīts par izpildāmu.

1.2.2. 82.pants – dominējoša stāvokļa ļaunprātīga izmantošana

82.pants aizliedz dominējoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu:

“Jebkāda viena vai vairāku uzņēmumu dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana kopējā tirgū vai ievērojamā tā daļā ir aizliegta kā nesavienojama ar kopējo tirgu, ciktāl tā var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm. Šāda ļaunprātīga izmantošana konkrēti var izpausties kā: ...”

Piemēri attiecas uz izmantošanu, uz rīcību, kas ierobežo pircējus un pārdevējus, kuri sadarbojas ar dominējošu firmu: pieprasot pārāk lielu maksu, maksājot pārāk maz, ierobežojot ražošanu vai tirgus, diskriminējot atsevišķas firmas un tādējādi apgrūtinot to iespējas konkurēt lejupejošā tirgū (*downstream*) un atsakoties monopolizēto

⁶ *White Paper on Modernisation of the Rules Implementing Articles 85 and 86 of the EC Treaty. Commission programme Nr.99/027.*

⁷ (161/84) [1986] E.C.R. 353. Sk. 7.5.1. turpmāk.

produktu piegādāt atsevišķi, bez kāda cita produkta, kuru pircējs labprāt iegādātos citur.

“Abuse” ir slikts dubultās koncepcijas ”*abusive exploitation*” tulkojums, kas tiek lietots Līguma autentiskajos tekstos vairumā citu valodu. Bija domāts, ka šis pants aizliedz tirgus varas izmantošanu, lai kaitētu klientiem un piegādātājiem, paredzot cenu un nosacījumu, ko uzspiež firmas ar tirgus varu, regulēšanu. Ņemot vērā pavisam niecīgos resursus, kurus Kopiena piešķir konkurences noteikumu ieviešanai, tas praktiski nav realizējams. Vēl svarīgāk – tas neatbilstu tai liberālajai gaisotnei, kādā Kopiena tika izveidota.

*Continental Can v. Commission*⁸ lietā EKT uzskatīja, ka potenciālā konkurenta iegāde, ko veic dominējoša firma, arī var būt 82.panta pārkāpums, kaut arī kompānijas iegāde iegādātās kompānijas akcionāriem nav kaitējusi; nav arī apgalvots, ka viņi būtu bijuši spiesti pārdot savas akcijas tāpēc, ka *Continental Can* atradās dominējošā stāvoklī. Tā kā konkurences samazināšana var netieši kaitēt pircējiem, vārdus “dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana” (*abusive exploitation of a dominant position*) EKT tulkoja tā, lai šajā jēdzienā ietvertu ne tikai rīcību, kas izmanto konkurences trūkumu, bet arī rīcību, kas ietekmē tirgus struktūru, pārņemot potenciālu konkurentu. Paaugstināta tirgus koncentrācija vēlāk var novest pie augstākām cenām par sliktu patērētājiem.

Ir grūti dot padomu firmām, kā piemērot 82.panta noteikumus, jo ir pieņemti lēmumi par to, ka pat tās firmas, kurām ir neliela vara pār cenu, var būt dominējošas, un nav skaidrs, kāda rīcība ir aizliegta. Kopienas tiesām ir bijušas grūtības atšķirt rīcību, kura izslēdz no tirgus citus ar efektivitātes starpniecību, padarot darījumu izdevīgāku, no tādām izslēgšanas metodēm, kuras nav balstītas uz nopelniem (*not based on the merits*). Tās ir rīkojušās pēc principa, ka uz izpildījuma efektivitāti balstīta konkurence (*competition on the basis of performance*) ir likumīga, taču nav skaidrs, ko šī kategorija ietver (sk. 3.3. turpmāk). Tādējādi rīcība, kas nepārkāpj ASV antitrustu likumus, var būt pretrunā ar attiecīgajiem EK likumiem.

Turklāt vēl pavisam neseno EKT un Komisija, šķiet, bija vairāk nobažījušās par to tirgotāju interesēm, kas vēlējas pēc savas izvēles iekļūt tirgū. Viena vai divu pēdējo gadu laikā parādījušās apsveicamas izmaiņas, kas liecina, ka vairāk uzmanības sāk pievērst patērētāju interesēm.

⁸ (6/72) [1973] E.C.R. 215, 26.-27.§. Sk. 3.3.2. turpmāk.

1.2.3. Regula Nr.4064/89 – koncentrāciju kontrole

Apvienošanās kontrole, pamatojoties uz 81.pantu, būtu nepietiekama. Spēkā neesamība, piemērojot 81.panta 2.daļu, ir vājš līdzeklis, ja tā rezultātā pircējfirma nekļūst par mērķa kompānijas aktīvu īpašnieci. Ja tai tie būs jāpārdod, neatkarīgi no tā, vai tas būtu komercdarbības laikā vai ne, pircējam nebūs īpašumtiesību. Uzņēmējdarbībai daudz mazāk graujošs (*disruptive*) būtu rīkojums pārdot atsevišķus aktīvus vai darbības virzienus, kas pārklājas.

Continental Can lietā⁹ EKT piešķīra Komisijai pilnvaras saskaņā ar 82.pantu aizliegt jau dominējošai firmai iegādāties faktisko vai potenciālo konkurentu, ja tā rezultātā konkurence praktiski tiktu likvidēta. Taču Komisija gribēja panākt, lai tā spētu kontrolēt apvienošanās pirms tās bija pabeigtas, un īpašu vērību piegriezta tām apvienošanās, kuras varētu radīt dominējošu stāvokli. 1972.gadā tā ierosināja, ka Padomei vajadzētu pieņemt regulu, saskaņā ar kuru apvienošanās dalībniekiem par apvienošanos jāpaziņo iepriekš, un piešķirt Komisijai pilnvaras ierobežot apvienošanās. Rezultātā Padome 1989.gadā pieņēma regulu Nr.4064/89¹⁰, ar kuru Komisijai šādas pilnvaras tika piešķirtas.

Firmām ar lielu apgrozījumu par savu nodomu apvienoties Komisijai jāziņo iepriekš. Tad Komisijai ir jāizlemj, vai tas var radīt vai nostiprināt dominējošu stāvokli, kā rezultātā konkurence varētu tikt ievērojami traucēta. Ir noteikts, ka lēmumi, pamatojoties uz apvienošanās regulu, Komisijai jāpieņem daudz īsākos termiņos, nekā tas ir lēmumiem, kuri tiek pieņemti saskaņā ar 81. un 82.pantu, un Komisija gandrīz vienmēr ir ievērojusi noteiktos izpildes termiņus. Regulas darbība ir aprakstīta 10.nodaļā.

1.2.4. Konkurences noteikumu tulkošana un kopējā tirgus integrācija

Gan 81. un 82.pants, gan šo pantu ieviešanas noteikumi jāskata, ņemot vērā Līguma mērķus. 2.pants nosaka, ka:

“Nodibinot kopēju tirgu un ekonomisku un monetāru savienību un īstenojot kopējās politikas vai darbības, kas norādītas 3. un 4.pantā, Kopienas uzdevums ir veicināt dalībvalstu saimnieciskās darbības harmonisku attīstību, noturīgu attīstību bez inflācijas, saudzējot apkārtējo vidi, augstu

⁹ (6/72) [1973] E.C.R. 215, 26.-27.§. Sk. 3.3.2. turpmāk.

¹⁰ O.J. 1989, L395/1, [1990] 4 C.M.L.R. 859.

ekonomiskas konverģences pakāpi, augstu nodarbinātības un sociālās aizsardzības līmeni, kā arī dzīves līmeņa un dzīves kvalitātes celšanos un ekonomisku un sociālu saliedēšanos un solidaritāti starp dalībvalstīm.”

Varētu domāt, ka kopējais tirgus ir mehānisms, lai sasniegtu izaugsmi, stabilitāti utt., bet tirgus integrācija, izskatot konkurences lietas, tiek izvirzīta kā mērķis pats par sevi¹¹ un tiek īstenota mehāniski pat tad, ja tā noved pie zemāka līmeņa konkurences un var kavēt tirgus integrāciju¹².

3.pants nosaka, ka:

“Lai sasniegtu 2.pantā izvirzītos mērķus, Kopienas darbība saskaņā ar šo Līgumu un tajā ietvertu grafiku paredz:

(a) atcelt starp dalībvalstīm muitas nodevas un preču importa un eksporta kvantitatīvos ierobežojumus un citus pasākumus ar līdzīgu iedarbību;...

(g) sistēmu, kas nodrošina to, ka konkurence iekšējā tirgū nav deformēta;...”

EKT jau vairākkārt ir uzsvērusi, ka gan 81., gan 82.pants ir jāsaprot, ņemot vērā minētos noteikumus pat tad, ja literārais tulkojums ir diezgan skaidri pretējs. *Continental Can* lietā, piemēram, EKT 82.pantu iztulkoja ne tikai kā noteikumu, kas dod tiesības regulēt dominējošu firmu rīcību, ar kuru nodarīts tiešs kaitējums patērētājiem, bet arī kā noteikumu, kas aizliedz dominējošai firmai vājināt jebkādu atlikušo potenciālo konkurenci, jo tas patērētājiem var kaitēt ilgākā laika posmā.¹³

1.2.5. Līgums ietver visus ekonomikas sektorus

Konkurences noteikumi attiecas kā uz pakalpojumiem un precēm, tā arī uz licencēm, kas apliecina nemateriāla rakstura īpašumtiesības (*to licences of incorporeal property*), piemēram, patentiem, taču pastāv arī daži īpaši sektori.

Lielākā daļa ogļu un tērauda produktu ir pakļauti Parīzes līgumam, ar kuru nodibināja Eiropas Ogļu un tērauda kopienu (turpmāk – EOTK), nevis EK līgumam. Lai gan EOTK līguma termiņš beidzas 2001.gadā un tad šie produkti būs pakļauti EK līgumam, šajos sektoros sagaidāmi

¹¹ Sk. *Consten&Grundig v. Commission*, (56 & 58/64) [1966] E.C.R. 299, 2.3.1. un 2.4. turpmāk.

¹² Sk., piemēram, 1.3.2.1., 1.3.2.5. un 2.4. turpmāk.

¹³ Sk. arī 1.2.2. iepriekš un 3.3.2. turpmāk.

1. Ievads

īpaši pasākumi. EOTK līguma 65. un 66.panta¹⁴ noteikumi ir līdzīgi konkurences noteikumiem, tomēr Komisijai ir lielākas pilnvaras, izskatot jautājumus, kas saistīti ar šiem diviem produktiem, bet dalībvalstu tiesas nevar ieviest konkurences noteikumus, kamēr Komisija nav konstatējusi pārkāpumu.¹⁵

Tāpēc akmeņogļu un tērauda precedentus uz EK jāattiecina uzmanīgi. Šajā grāmatā tie netiks aplūkoti, tāpat kā Eiratoma līgums, kurš attiecas uz citu sektoru – kodolenerģiju, uz kuru EK līgums saskaņā ar 305.pantu (EK) neattiecas tiktāl, ciktāl Eiratoms ietver īpašus noteikumus.

Īpaši konkurences noteikumi ir pieņemti attiecībā uz lauksaimniecību (regula Nr.26/62, kas pieņemta saskaņā ar 34.pantu). Turklāt produktiem, piemēram, graudiem, vājpiena pulverim un sviestam ir radīta rūpīgi izstrādāta aizsardzība, ko realizē intervences institūcijas un kurām saskaņā ar Kopienas likumdošanu par spēkā esošajās regulās noteiktajām cenām jāiepērk visi tām piedāvātie intervences produkti. Šādas minimālās cenas atsevišķiem produktiem – galvenokārt tiem, ko ražo Ziemeļeiropā – tiek atbalstītas ar Kopienas nodokļu palīdzību importam no tām valstīm, kas ir ārpus kopējā tirgus. Citiem lauksaimniecības produktiem, piemēram, olīveļļai, ir daudz mazāka aizsardzība.

Šie noteikumi tika pieņemti, lai nodrošinātu atbilstošu dzīves līmeni fermeriem, īpaši mazajiem, nepilnas darba dienas fermeriem, bet tie ir izteikti vērsti pret konkurenci. Privātfirmām nav īpaša vilinājuma vienoties par kopīgām cenām vai kvotām atsevišķiem produktiem, kurus regulē kopējā lauksaimniecības politika.

Pat tur, kur šādas aizsardzības nav, nacionālie kopīgie noteikumi pret Līguma 2.pielikumā uzskaitītajiem lauksaimniecības produktiem ir daudz labvēlīgāki nekā citās rūpniecības nozarēs.¹⁶ Taču neskatoties uz to, principā lauksaimniecība arī ir pakļauta konkurences noteikumiem. *Frubo v. Commission*¹⁷ lietā, piemēram, Tiesa atstāja spēkā Komisijas lēmumu par to, ka atsevišķi nosacījumi dalībai to importētāju un vairumtirgotāju asociācijā, kas piedalījās augļu izsolē, bija pretrunā 81.pantam.

¹⁴ EOTK līguma pantu numerācija nav mainīta.

¹⁵ *H.J.Banks&Co.v. British Coal Cooperation* (C-128/92) [1994] E.C.R. I-1209, 15.-23.§. Salīdziniet ar EK produktiem. Sk. 5.1. turpmāk.

¹⁶ *French New Potatoes* [1988] 4 C.M.L.R. 790.

¹⁷ (71/74) [1975] E.C.R. 563.

Drīz pēc tam, kad Padome pieņēma galveno konkurences noteikumu piemērošanas regulu – regulu Nr.17, transports no tā kompetences tika izslēgts ar regulu Nr.141/62. Tika pieņemta atsevišķa piemērošanas regula Nr.1017/68, kas reglamentē konkurences noteikumu piemērošanu sauszemes un iekšzemes ūdens transportam.

Komisija labprātāk atsaucas uz regulu Nr.17, nevis uz pēdējo, jo tas piešķir lielāku rīcības brīvību, bet PIT *Union Internationale des Chemins de Fer v. Commission* lietā¹⁸ pieņēma lēmumu par to, ka ceļojuma aģentu darbība, pārdodot biļetes dzelzceļa vārdā, ietilpa regulas Nr.1017/68 kompetencē. Tā atcēla uz regulu Nr.17 pamatoto lēmumu sakarā ar būtisku procesuālo prasību pārkāpumu, ciktāl tas *Union* atņēma tādas procesuālās garantijas kā konsultācijas ar profesionālo transporta konsultatīvo komiteju un iespēju saņemt atbrīvojumu bez paziņojuma iesniegšanas.

Padome un Komisija nesen ir pieņēmušas vairākas piemērošanas regulas, kas attiecas uz gaisa un jūras transportu. Regula Nr.3975/87,¹⁹ ar kuru 81. un 82.pants tiek attiecināts uz gaisa transportu, attiecās tikai uz lidojumiem starp Kopienas lidostām. *Ahmed Saeed* lietā²⁰ EKT uzskatīja, ka piemērošanas normu neesamības gadījumos vienošanās par lidojumiem starp Kopienas un trešajām valstīm ir pakļauti konkurences noteikumiem pamatojoties tikai uz Līguma 84. un 85.pantu.²¹ Attiecīgi šādām vienošanām ir pagaidu spēkā esamība, līdz nacionālās varas iestādes vai Komisija tos atzīst par nelikumīgiem vai piešķir atbrīvojumu (sk. 5.3.3. turpmāk). 82.pants turpretī ir tiešā veidā piemērojams attiecībā uz visiem lidojumiem. Piemērošanas regulas attiecībā uz citiem transporta veidiem atrodamas profesionāļu grāmatās. Šīs īpašās nozares šajā grāmatā apskatīt nav paredzēts.

¹⁸ (T-14/93) [1995] E.C.R. II-1503, 36.-66.§, ko apstiprinājusi EKT *Commission v. UIC* lietā, (C-264/95P) [1997] 5 C.M.L.R. 49, lēmuma par dzelzceļa biļetēm pārsūdzēšana, L366/47.

¹⁹ O.J. 1987, L374/1, ar grozījumiem, kas izdarīti vēlāk.

²⁰ (66/86) [1989] E.C.R. 803, 20.-21.§.

²¹ Izskaidrojais *C.S. Kerse* “*Enforcing Community Competition Policy under Articles 88 and 89 of the E.C. Treaty – New Powers for U.K. Competition Authorities*” (“Jaunas pilnvaras Lielbritānijas konkurences iestādēm, ieviešot Kopienas konkurences politiku saskaņā ar Līguma 88. un 89.pantu”) (1997) 18 E.C.L.R.

1.3. Tirgus varas ekonomika

Resursu daudzums pasaulē, pretēji pieprasījumam pēc tiem, ir ierobežots. Sociālistiskas ekonomikas apstākļos vai kara laikā resursi tikuši dalīti, uzdodot to veikt amatpersonām un normējot. Turpretī brīvajā tirgū resursu normēšana notiek ar cenas starpniecību. No piegādes viedokļa raugoties, tās firmas, kuras ražos tādas preces, kādas cilvēki vēlas, piedzīvos uzplaukumu un tām būs vairāk, ko ieguldīt, nekā tām, kuras šajā ziņā nebūs tik veiksmīgas. Priekšrocība ir tā, ka tirgus mudina firmas ražot efektīvi to, ko cilvēki vēlas pirkt.

Pat ja kāda firma darbojas tik sekmīgi, ka tā paplašina savu darbību un ražo lielāko daļu kāda noteikta produkta, tās peļņu var ievērot vai nojaust citas firmas, kuras tiek iedrošinātas ražot kaut ko līdzīgu un iekļūt tirgū. Tādējādi sekmīgajai firmai tirgus vara nepiederēs ilgi, ja vien tā nekļūs vairāk nekā parasti efektīva vai ja vien kāda iemesla dēļ citas firmas nevarēs brīvi iekļūt tirgū, vai tās, kas jau ir tirgū, nespēs paplašināt savu darbību. Konkurence darbojas arī pieprasījuma pusē (*on the demand side of the market*). Ja zivju cenas celsies, daudzi, kas mēdza ēst zivis, varētu sākt lietot uzturā vairāk gaļas vai olas.

Monopolista darbība nebūs ienesīga, ja vien piedāvājuma pusē (*on the supply side of the market*) nepastāvēs barjeras iekļūšanai tirgū, bet piedāvātajām precēm nebūs atbilstoši aizstājēji (*adequate substitutes*). Īstermiņā daudzām firmām pieder tirgus vara: tās var pacelt cenas, nezaudējot daudz no savas klientūras. Ekonomisti turpretī bieži vien izdara secinājumus par laika periodu, kas nepieciešams jaunu ražotņu uzcelšanai. Rezultātā viņiem ir tendence uzskatīt, ka lielākajā daļā no tirgiem darbojas konkurence.

Vairums ekonomistu atbalsta konkurences “neredzamās rokas” ideju, kura veicina ierobežoto resursu sadalījumu atbilstoši patērētāju izvēlei, palīdz izvairīties no izšķērdēšanas cīņā par tirgus varu un citādā veidā veicināt efektivitāti. Kopienai trūkst valdības resursu, lai regulētu daudzus tirgus, tāpēc jo īpaši svarīgi, lai resursu sadali veiktu tirgus.

1.3.1. Efektivitāte – labklājības ekonomika

Pārmērīgi augstas cenas produktiem, kurus cilvēki turpina pirkt, nebūt nav obligāti nevēlamas: kurš apgalvos, ka pārdevēju labvēlība pret augstām cenām nav tikpat liela kā pircēju nepatika pret tām. Vairums monopolistu ir lielas firmas, kuru kapitāla lielākās daļas īpašnieki ir tādas institūcijas kā, piemēram, dzīvības apdrošināšanas un pensiju fondi. Pensionāra apmierinātība ar monopola peļņas nestajiem